

مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور با افراد عادی

عباس بور^۱، علی خانه کشی^{۲*}، نادر امام قلی پور^۳

دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۲۶ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۰۷

چکیده

پیش زمینه و هدف: کیفیت خواب نامناسب می تواند منجر به اختلال در عملکرد روزانه شود. هدف از اجرای پژوهش حاضر مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی افراد عادی با بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور بوده است.

مواد و روش کار: پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی پس رویدادی با طرح علی-مقایسه ای بوده است. جامعه آماری پژوهش تمامی بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور بودند که تعداد ۲۷۴ نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای از شهرهای ساری، نور و چالوس انتخاب شدند. تعداد ۲۷۴ نفر از افراد عادی در سطح شهرهای مذکور نیز پس از همسازی متغیرهای جمعیت شناختی با گروه بیمار با روش نمونه گیری داوطلبانه در دسترس انتخاب شدند. جهت جمع آوری اطلاعات نیز از پرسشنامه کیفیت خواب بویس و کیفیت زندگی ویر و شریون استفاده شد. داده ها با روش تحلیل واریانس چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: نتایج حاصل از تحلیل واریانس چندمتغیره نشان داد که بین افراد عادی و بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور از لحاظ کیفیت خواب ($P < 0/01$) و کیفیت زندگی ($P < 0/01$) تفاوت معنی داری وجود دارد. این تفاوت در کلیه های زیرمقیاس های کیفیت خواب و کیفیت زندگی نیز وجود داشته است.

بحث و نتیجه گیری: مطابق با نتایج این مطالعه بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور در قیاس با افراد عادی از کیفیت خواب و کیفیت زندگی پایین تری برخوردار بودند. مطابق با این نتایج استفاده دارو درمانی در ترکیب با درمان های روان شناختی در درمان اختلالات خواب پیشنهاد می گردد.

کلیدواژه ها: بیماران، داروهای خواب آور، کیفیت خواب، کیفیت زندگی

مجله ایده های نوین روانشناسی، دوره اول، شماره دوم، ص ۹-۱۸، بهار ۱۳۹۶

آدرس مکاتبه: شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات شاهرود، دانشکده روانشناسی، تلفن: ۰۹۳۷۱۶۱۳۲۱۹

Email: abassbour@gmail.com

مقدمه

خواب یکی از عناصر اصلی در چرخه شبانه روزی زندگی انسانی است که نقش مهمی در بازسازی قوای جسمانی و روانی ایفا می کند (۱). خواب حدود یک سوم از عمر انسان را به خود اختصاص می دهد و فقدان آن می تواند باعث اختلال شناختی، هیجانی و جسمانی شود. سیستم تنظیم خواب و بیداری با سیستم های درگیر در تنظیم هیجان و سایر رفتارها، همپوشانی و تعامل دارند (۲). حفظ چرخه منظم خواب به منظور حفظ تناسب اندام و سلامت جسمانی کاملاً ضروری است (۳). اختلالات مربوط به خواب مطابق با مطالعات همه گیرشناسی یکی از شایع ترین مشکلات روان شناختی است (۴). در همین راستا شاخص

کیفیت خواب^۴ عبارت است از این که خواب چگونه تجربه می شود. این شاخص مشتمل بر احساس تجدید نیرو و نبود احساس خواب آلودگی بعد از بیدار شدن می باشد و جنبه های کم خوابی طولانی مدت، کفایت و جنبه های ذهنی همچون عمق خواب و آرام بخشی آن را در بر می گیرد (۵). کیفیت خواب به دلیل دو دلیل عمده یک سازه پراهمیت بالینی است. یکی این که شکایت افراد از کیفیت خوابی که دارند بسیار رایج است و دوم این که کیفیت خواب پایین می تواند مهم ترین نشانه مبنی بر وجود اختلالات خواب و وضعیت های پزشکی باشد (۶).

خواب و اختلالات خواب از دیرباز مورد توجه پژوهشگران در حوزه های پزشکی، روان پزشکی، فیزیولوژی و خواب شناسی قرار داشته

^۱ دانش آموخته کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات شاهرود، شاهرود، ایران

^۲ استادیار گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی، واحد آیت الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی، واحد آیت الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

^۴ quality of sleep

داروهای مورد استفاده هستند. اگرچه این داروها کارایی خوبی داشته و نسبتاً ایمن و بی خطر هستند ولی عوارض جانبی زیادی داشته که در موارد استفاده با دوزهای دارویی بالا مصارف طولانی مدت بیشتر دیده می شوند (۲۰). استفاده از داروهای خواب آور غیر بنزودیازپینی و آگونست های ملاتونین^۵ نیز از شایع ترین درمان های دارویی هستند. درمان های دارویی ثانویه نیز مشتمل بر داروهای ضد افسردگی، ضد سایکوزها و باربیتورات ها هستند. داروهای اخیر نیز گرچه مؤثر هستند؛ اما اغلب عوارض جانبی زیادی مانند باقی ماندن تأثیر مسکن در طول روز در بدن، خواب آلودگی، گیجی، سردردهای خفیف، نقصان های شناختی و وابستگی ایجاد می کند (۲۱). در همین راستا پژوهش ها نشان می دهند که بیش از نیمی از بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور، بیدار شدن در شب و مشکل در به خواب رفتن مجدد را گزارش کرده اند. علاوه بر این استفاده طولانی مدت از داروهای خواب آور در بازگشت و اصلاح تغییرات الگوی خواب هیچ گونه تأثیری ندارد (۲۰، ۲۱). با توجه به شواهد پژوهشی که نتایج آن ها پیرامون اثربخشی درمان های دارویی بر کیفیت خواب و کیفیت زندگی بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور بعضاً متناقض و ناهمسو بوده است (۲۲، ۲۳، ۲۴). مطالعه حاضر با هدف مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی در بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور با افراد عادی انجام می شود. سؤال اصلی این پژوهش این است که آیا بین کیفیت خواب و کیفیت زندگی بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور با افراد عادی تفاوت وجود دارد؟ فرضیه های این پژوهش نیز عبارتند از: ۱- کیفیت خواب بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور از افراد عادی پایین تر است. ۲- کیفیت زندگی بیماران مصرف کننده داروهای خواب آور از افراد عادی پایین تر است.

مواد و روش کار

این مطالعه مقطعی با توجه به هدف آن که مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی افراد مصرف کننده داروهای خواب آور با افراد عادی است از نوع مطالعات کاربردی و با توجه به ماهیت موضوع مزبور در زمره مطالعات توصیفی پس رویدادی با طرح علی-مقایسه ای قرار می گیرد. جامعه آماری این پژوهش نیز مشتمل بر کلیه زنان و مردان بیمار مصرف کننده داروهای خواب آوری است که طی نیمه دوم سال ۱۳۹۴ و نیمه نخست سال ۱۳۹۵ به یکی از کلینیک های مغز و اعصاب و روان، و قلب و عروق در استان مازندران مراجعه کردند. پس از مراجعه به کلینیک های مزبور از پرونده های پزشکی موجود تعداد افرادی که واجد بیماری های مغز و اعصاب و روان و قلب و عروق بودند و علاوه بر آن، به علت مشکلات خواب داروی خواب آور (یکی از داروهای خواب آور بنزودیازپینی-کلونازپام، دیازپام، آلپرازولام، لورازپام، اگزامپام، تمازپام، کلردیازپوکساید، فلورازپام، تریازولام، پرازپام، استازولام، میدازولام،

و به صورت یک نیاز اساسی در زندگی انسانی مورد بررسی قرار گرفته است (۷). مروری بر ادبیات پژوهش نشان می دهد که کیفیت خواب نامناسب با افزایش تنیدگی، تحریک پذیری، افسردگی و به طور کلی با رضایت کمتر از زندگی ارتباط دارد (۸). مضاف بر موارد یاد شده اختلالات خواب به صورت مستقیم و غیرمستقیم برای زندگی افراد تهدید جدی به شمار می روند. یافته های اخیر در این زمینه نشان می دهد که کیفیت خواب نقش مهمی در حفظ عملکردهای شناختی افراد و کاهش خطر ابتلا به زوال عقل دارند (۹، ۱۰). بنابراین هرگونه اختلال در کمیت، کیفیت و یا الگوی خواب می تواند تأثیر منفی چشمگیری بر عملکرد و سلامت جسمی و روانی افراد داشته باشد (۱۱، ۱۲، ۱۳). در همین راستا خواب خوب و کیفیت مناسب آن برای ایجاد عملکرد صحیح روزانه در دوره بیداری و در نتیجه رسیدن به کیفیت بهتر زندگی لازم است. بر این اساس می توان گفت که کیفیت نامناسب خواب تهدیدی برای کیفیت زندگی^۱ انسان ها محسوب می شود (۱۴). کیفیت زندگی به عنوان نتیجه کنش متقابل بین شخصیت افراد و پیوستگی رویدادهای زندگی تعریف می شود و رویدادهای زندگی در یک مجموعه چندبعدی از حوزه های زندگی اتفاق می افتد و کیفیت زندگی بر مجموعه حوزه های تشکیل دهنده زندگی تأثیر می گذارد (۱۵). تعاریف مختلفی از کیفیت زندگی ارائه شده است اما بر وجود سه اصل اساسی در این موضوع توافق وجود دارد. کیفیت زندگی محصول یک ارزشیابی ذهنی است و ماهیتی پویا دارد نه ایستا و همچنین مفهومی چندبعدی است (۱۶). بر طبق مدل سلامت نگر، کیفیت زندگی مطلوب باید چند بعد فیزیکی، عاطفی و روانی، اجتماعی، معنوی و شغلی را دربر گیرد. امروزه با پیدایش و گسترش مفاهیم سلامت و روانشناسی مثبت، نگرش درباره اختلالات از چهارچوب پزشکی و مدل تک عاملی خارج شده و محققان معتقدند که بهتر است شکل گیری و گسترش اختلال های روانی را به حساب سبک های زندگی معیوب و کیفیت نازل زندگی افراد گذاشت و در درمان باید به دنبال اصلاح و تغییر در کیفیت زندگی و گسترش توانمندی ها و ایجاد رضایت از زندگی و بهزیستی در افراد و جوامع بود (۱۷). در همین راستا نتایج پژوهش ها حاکی از ارتباط بین کیفیت خواب و کیفیت زندگی است چنانکه برخی ابعاد کیفیت زندگی همچون محدودیت های فیزیکی، نشانه های بیماری، و عملکرد اجتماعی با کیفیت خواب در ارتباط هستند (۱۸، ۱۹).

با توجه به تأثیرات اختلالات خواب و کیفیت نامناسب آن بر سایر ابعاد زندگی انسانی درمان آن از دیرباز مورد توجه متخصصین بوده است. در همین راستا می توان گفت که درمان های دارویی یکی از مهم ترین راهبردهای درمانی برای اختلالات خواب است. برای درمان اختلالات خواب از داروهای متفاوتی استفاده می شود. به طور مثال دیازپام^۲ و اگزامپام^۳ از دسته داروهای بنزودیازپینی^۴ شایع ترین

^۴ benzodiazepine

^۵ melatonin

^۱ quality of life

^۲ diazepam

^۳ egzapam

جنس، تحصیلات، شغل، و درآمد با گروه بیماران، با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود در گروه بیمار عبارت بودند از ۱- بیماران قلبی عروقی، روان‌پزشکی و نورولوژیکی که فقط از داروهای خواب‌آور استفاده می‌کردند؛ ۲- بیمارانی که به کلینیک‌های مغز و اعصاب و روان و قلب و عروق مراجعه نمودند. همچنین بیماران دارای مشاغل نوبت‌کاری و آن‌هایی که به بیماری‌های جسمی مزمن مانند سرطان و بیماری‌های عفونی مبتلا بودند در مطالعه قرار نگرفتند. ملاک ورود برای افراد عادی نیز عبارت بودند از: ۱- عدم ابتلا به بیماری‌های مغز و اعصاب و روان و قلب و عروق؛ ۲- عدم استفاده از داروهای خواب‌آور طبق گزارش‌های شخصی آن‌ها. در جدول شماره (۱) مراکز درمانی منتخب و تعداد نمونه‌های مستخرج از هر یک از آن‌ها گزارش شده است.

کوازپام، زولپیدم و یا ملاتونین) نیز مصرف می‌کردند مشخص شدند که تعداد آن‌ها برابر با ۹۵۰ نفر بوده است. با توجه به جامعه آماری حجم نمونه مورد بررسی در گروه بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور ۲۷۴ نفر تعیین شد که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. بر این اساس ابتدا از بین شهرهای استان مازندران سه شهر ساری، نور و چالوس انتخاب شدند. سپس با تهیه فهرستی از کلینیک‌های اعصاب و روان و مغز و قلب و عروق این شهرها، تعداد سه مرکز از هر شهر و از بین مراکز و کلینیک‌های مزبور نمونه مورد نظر متناسب با حجم جامعه آن به صورت تصادفی انتخاب شدند. نمونه عادی این مطالعه نیز همسان با گروه بیمار به تعداد ۲۷۴ و پس از انتخاب نمونه‌های بیمار در همین شهرها و پس از هم‌تاسازی متغیرهایی مانند

جدول (۱): مراکز درمانی منتخب و تعداد نمونه‌های مستخرج از هر یک از آن‌ها

شهر	مرکز درمانی	نمونه بیمار به نفر زن - مرد	نمونه عادی زن - مرد
ساری	بیمارستان شهید زارع	۱۶-۱۶	۱۶-۱۶
	بیمارستان فاطمه الزهرا (س)	۱۶-۱۶	۱۶-۱۶
	کلینیک تخصصی دکتر دهقان	۱۶-۱۶	۱۶-۱۶
نور	بیمارستان امام خمینی	۱۵-۱۵	۱۵-۱۵
	کلینیک تخصصی دکتر سالاریان	۱۴-۱۵	۱۴-۱۵
	کلینیک تخصصی دکتر شفیعی ثابت	۱۵-۱۵	۱۵-۱۵
چالوس	بیمارستان طالقانی	۱۴-۱۵	۱۴-۱۵
	کلینیک تخصصی دکتر کنعانی	۱۵-۱۵	۱۵-۱۵
	کلینیک تخصصی دکتر عزیزی	۱۵-۱۵	۱۵-۱۵
جمع کل نمونه‌ها در هر گروه		۲۷۴	۲۷۴

نمره‌دهی، مجموع نمره پنج یا بیشتر نشان‌دهنده کیفیت خواب ضعیف می‌باشد (۲۵). پایایی و روایی این شاخص در مطالعات مختلف جهانی مورد تأیید قرار گرفته است و همسانی و سازگاری بین اجزاء آن بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش شده است (۲۶). نسخه فارسی این پرسشنامه خودگزارش‌دهی توسط فرهی و همکاران مورد اعتباریابی قرار گرفت و آلفای کرونباخ آن نیز مناسب و معادل ۰/۷۷ گزارش شد (۲۷). سایر مطالعات انجام شده در داخل کشور نیز روایی و پایایی این پرسشنامه را مناسب ارزیابی کردند (۲۸). در مطالعه حاضر نیز همسانی درونی سؤالات این آزمون از طریق آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۸ به دست آمد.

پرسشنامه کیفیت زندگی^۳ (SF-36): این ابزار یک پرسشنامه خودگزارشی است که عمدتاً جهت بررسی کیفیت زندگی و سلامت استفاده می‌شود. این پرسشنامه برای مصارفی چون کار بالینی، ارزیابی سیاست‌های بهداشتی و نیز تحقیقات و مطالعات جمعیت عمومی کارایی خود را ثابت کرده است. این پرسشنامه توسط وار و شربورن^۴ (۲۹) ساخته شده و دارای

ابزارهای پژوهش

شاخص کیفیت خواب پیتزبورگ^۱ (PSQI): در سال ۱۹۸۹ توسط بوس^۲ در مؤسسه روان‌پزشکی پیتزبورگ ساخته شده است و یکی از شناخته‌شده‌ترین ابزارها در زمینه سنجش کیفیت خواب می‌باشد (۲۵). شاخص مزبور متشکل از ۱۸ سؤال و مشتمل بر ۷ قسمت می‌باشد که عبارت‌اند از برداشت فرد از خود، دوره نهفتگی خواب، مدت زمان خواب، کارایی خواب معمول، اختلالات خواب، استفاده از داروهای خواب‌آور و اختلال در عملکرد روزانه در یک ماه گذشته. نمره قابل اطلاق برای هر پرسش از صفر تا سه متغیر است. نمره صفر به معنای این است که فرد در یک ماه گذشته آن مشکل را نداشته است، نمره یک به معنای این است که فرد در یک ماه گذشته دارای مشکل خواب متوسط است، نمره دو به معنای این است که فرد در یک ماه گذشته دارای مشکل خواب جدی است و منظور از نمره سه این است که فرد حداقل سه بار در هفته آن مشکل را داشته است؛ یا به عبارت دیگر، دارای مشکل خواب بسیار جدی است. مطابق با این

³ Quality Of Life Questionnaire

⁴ Ware & Sherbourne

¹ Pittsburgh Sleep Quality Index

² Buysse

با گزارش آن‌ها ضریب پایایی هشت بعد از ۷۷ تا ۹۵ درصد به غیر از بعد سر زندگی ۶۵ درصد بود (۳۳). در مطالعه حاضر نیز همسانی درونی سؤالات این آزمون از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۲ و برای خرده مقیاس‌های سلامت جسمی (عملکرد جسمی، محدودیت جسمی، درد جسمی و سلامت عمومی) به ترتیب برابر با ۰/۷۹، ۰/۸۵، ۰/۸۱، ۰/۷۷ و برای خرده مقیاس‌های سلامت روانی (سرزندگی و نشاط، عملکرد اجتماعی، محدودیت عاطفی و سلامت روانی) به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۸۲ و ۰/۸۰ به دست آمد.

یافته‌ها

مطالعه حاضر با هدف مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور با افراد عادی انجام شده است. میانگین سنی شرکت‌کنندگان در گروه بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور ($43/75 \pm 13/89$) و در گروه افراد عادی ($43/98 \pm 13/46$) بوده است. ۲۰۳ نفر از افراد گروه بیمار متأهل و ۷۱ نفر آن‌ها مجرد بودند و در گروه افراد عادی تعداد ۱۹۴ نفر متأهل و ۸۰ نفر مجرد وجود داشتند. در هر یک از دو گروه مورد بررسی ۵۵/۱۰ درصد از افراد واجد تحصیلات کارشناسی و کارشناسی به بالا و ۴۴/۹۰ درصد نیز تحصیلات پایین‌تر از آن داشتند. جدول شماره (۲) میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های شرکت‌کنندگان دو گروه را در متغیرهای مورد سنجش نشان می‌دهد.

جدول (۲): میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در دو گروه

متغیرها	گروه بیمار		گروه عادی	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
کیفیت زندگی	۵۶/۸۲	۸/۰۹	۷۶/۶۲	۷/۰۵
عملکرد جسمانی	۱۷/۵۰	۴/۶۴	۲۳/۴۹	۳/۵۹
محدودیت جسمانی	۴/۸۳	۱/۰۸	۶/۴۹	۱/۲۲
محدودیت عاطفی	۳/۶۸	۰/۷۷	۴/۸۷	۱/۱۳
سرزندگی و نشاط	۳/۷۴	۱/۴۸	۶/۲۶	۲/۳۰
سلامت روانی	۱۰/۷۴	۳/۷۱	۱۲/۴۵	۳/۳۰
عملکرد اجتماعی	۴/۰۲	۱/۶۷	۵/۷۵	۱/۵۹
درد	۳/۸۶	۲/۰۵	۵/۴۸	۲/۲۷
سلامت عمومی	۱۲/۲۸	۳/۷۱	۱۷/۲۸	۳/۷۴
کیفیت کلی خواب	۱۲/۲۲	۲/۳۱	۴/۹۶	۱/۷۶
کیفیت ذهنی خواب	۱/۷۱	۰/۹۸	۰/۸۰	۰/۶۰
تأخیر در به خواب رفتن	۱/۶۲	۰/۸۵	۰/۵۰	۰/۵۶
مدت زمان خواب	۱/۲۸	۰/۷۰	۰/۸۵	۰/۵۴
میزان بازدهی خواب	۲/۱۳	۰/۸۰	۰/۷۲	۰/۷۳
اختلالات خواب	۱/۹۰	۰/۸۴	۰/۶۶	۰/۷۰
استفاده از داروهای خواب‌آور	۲/۵۹	۰/۵۶	۰/۷۷	۰/۷۹
اختلالات عملکردی روزانه	۰/۷۶	۰/۸۹	۰/۶۳	۰/۵۹

¹ Montazeri, Goshtasebi, Vahdaninia, & Gandek

برای تحلیل داده‌های پژوهش و مقایسه میانگین نمره‌های دو گروه در شاخص‌های کیفیت زندگی و کیفیت خواب، از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است. پیش از اجرای آزمون تحلیل واریانس مفروضه‌های استفاده از این آزمون مورد بررسی قرار گرفت. در گام نخست رابطه خطی بین نمره کیفیت زندگی و کیفیت خواب با استفاده از رسم نمودار پراکنش با خط رگرسیون مورد تحلیل قرار گرفت که موازی بودن شیب خطها حاکی از برقراری رابطه خطی نمره کیفیت زندگی و کیفیت خواب بوده است. مفروضه‌های عدم هم‌خطی چندگانه و همگنی شیب‌های رگرسیونی نیز برقرار بوده است. برای بررسی یکسانی واریانس‌های نمرات دو گروه در کیفیت زندگی و

کیفیت خواب از آزمون لون استفاده شد که نتایج آن حاکی از برقراری مفروضه یکسانی واریانس‌های دو گروه بوده است (جدول شماره ۳). بنابراین با توجه به برقراری مفروضه‌ها، از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) در راستای بررسی تفاوت میانگین نمره‌های دو گروه در کیفیت زندگی و کیفیت خواب استفاده شده است. جهت پی‌بردن به تفاوت‌ها در دو گروه از طریق تحلیل واریانس در متن مانوا به بررسی دو فرضیه اصلی این پژوهش می‌پردازیم که نتایج آن در جدول شماره (۴) ارائه شده است. همچنین نتایج حاصل از تحلیل واریانس در متن مانوا بر میانگین نمره‌های کیفیت زندگی و کیفیت خواب در جدول شماره (۵) آورده شده است.

جدول (۳): نتایج آزمون لون برای بررسی یکسانی واریانس نمره‌های دو گروه در متغیرهای کیفیت زندگی و کیفیت خواب

متغیرها	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی‌داری	شاخص‌ها
کیفیت خواب	۰/۰۶	۲	۵۴۵	۰/۷۱	
کیفیت زندگی	۰/۰۸	۲	۵۴۵	۰/۶۳	

جدول (۴): نتایج آزمون تحلیل مانوا بر روی میانگین نمره‌های کیفیت خواب و کیفیت زندگی در دو گروه

نام آزمون	مقدار	F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	سطح معنی‌داری
اثر پیلایی	۰/۳۲	۱۰/۶۱	۲	۵۴۵	۰/۰۰۱
لامبدای ویلکز	۰/۸۳	۱۰/۶۱	۲	۵۴۵	۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۴۳	۱۰/۶۱	۲	۵۴۵	۰/۰۰۱
بزرگترین ریشه روی	۰/۴۵	۱۰/۶۱	۲	۵۴۵	۰/۰۰۱

همان‌گونه که از نتایج گزارش شده در جدول شماره (۴) بر می‌آید بین دو گروه در شاخص نمره کل کیفیت زندگی و کیفیت خواب تفاوت

معنی‌داری وجود دارد و مدل آماری معنی‌دار است. در جدول‌های شماره (۵) و (۶) نتایج این تحلیل برای شناسایی دقیق تفاوت‌ها ارائه شده است.

جدول (۵): نتایج آزمون تحلیل واریانس در متن مانوا بررسی تفاوت نمره‌ها در زیر مقیاس‌های کیفیت خواب در دو گروه

متغیرها	درجه آزادی گروه	درجه آزادی خطا	میانگین مجزورات گروه	میانگین مجزورات خطا	F	سطح معنی‌داری	شاخص‌ها
کیفیت ذهنی خواب	۱	۵۴۶	۱۱۳/۱۴	۰/۶۶	۱۷۰/۳۹	۰/۰۰۱	
تأخیر در به خواب رفتن	۱	۵۴۶	۱۷۱/۹۸	۰/۵۲	۳۲۷/۷۵	۰/۰۰۱	
مدت زمان خواب	۱	۵۴۶	۲۴/۹۸	۰/۳۹	۶۲/۷۰	۰/۰۰۱	
میزان بازدهی خواب	۱	۵۴۶	۲۷۴/۷۱	۰/۶۰	۴۵۷/۷۹	۰/۰۰۱	
اختلالات خواب	۱	۵۴۶	۲۱۰/۹۴	۰/۶۰	۳۵۰/۴۶	۰/۰۰۱	
استفاده از داروهای خواب‌آور	۱	۵۴۶	۴۵۴/۳۸	۰/۴۸	۹۴۴/۲۷	۰/۰۰۱	
اختلالات عملکردی روزانه	۱	۵۴۶	۱۴/۷۸	۰/۵۹	۲۵/۰۶	۰/۰۰۱	
نمره کل کیفیت خواب	۱	۵۴۶	۷۲۲۶/۴۶	۱۶۲/۱۹	۱۷۰/۰	۰/۰۰۱	

با توجه به نتایج گزارش شده در جدول شماره (۵) می‌توان گفت که بین دو گروه از مصرف‌کنندگان دارو و افراد عادی در کلیه زیرمقیاس‌های کیفیت خواب تفاوت آماری معنی‌داری وجود دارد. به

عبارت دیگر بیماران مصرف‌کننده دارو در کلیه زیرمقیاس‌های کیفیت خواب در قیاس با هم‌تایان عادی خود از نمره‌ها پایین‌تری برخوردار هستند. لذا فرضیه اول این پژوهش تأیید می‌گردد.

جدول (۶): نتایج آزمون تحلیل واریانس در متن مانوا برای بررسی تفاوت نمره‌ها در زیرمقیاس‌های کیفیت زندگی در دو گروه

متغیرها	درجه آزادی گروه	درجه آزادی خطا	میانگین مجذورات گروه	میانگین مجذورات خطا	F	سطح معنی داری	شاخص‌ها	
عملکرد جسمانی	۱	۵۴۶	۴۹۲۰/۰۰	۱۷/۲۳	۲۸/۵۰	۰/۰۰۱		
محدودیت جسمانی	۱	۵۴۶	۳۷۶/۱۲	۱/۳۴	۲۷/۷۵	۰/۰۰۱		
محدودیت عاطفی	۱	۵۴۶	۱۹۵/۱۲	۰/۹۴	۲۰/۶۶	۰/۰۰۱		
سرزندگی و نشاط	۱	۵۴۶	۸۶۸/۷۹	۳/۷۶	۲۳/۸۱	۰/۰۰۱		
سلامت روانی	۱	۵۴۶	۴۰۱/۳۸	۱۲/۳۷	۳۲/۴۴	۰/۰۰۱		
عملکرد اجتماعی	۱	۵۴۶	۴۰۹/۹۹	۲/۶۷	۱۵/۳۸	۰/۰۰۱		
درد جسمانی	۱	۵۴۶	۳۵۹/۷۳	۴/۶۹	۳۷/۶۳	۰/۰۰۱		
سلامت عمومی	۱	۵۴۶	۳۴۲۰/۰۰	۱۳/۹۳	۲۴/۴۴	۰/۰۰۱		
نمره کل کیفیت زندگی	۱	۵۴۶	۵۳۷۰۵/۵۲	۱۴۸/۷۲	۶۳/۳۷	۰/۰۰۱		

داروهای خواب‌آور و افراد عادی انجام نشده است اما یافته‌های این مطالعه در زمینه کیفیت خواب را می‌توان همسو با یافته‌های برخی مطالعات پیشین (۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳) و ناهمسو با نتایج مطالعه لینتزریس، مودلی، کمپل، لارس، برونو، نیلسن^۱ و ... دانست (۳۴).

در تبیین این نتایج باید گفت که طبق پژوهش‌های انجام شده، قرص‌های خواب‌آور باید به‌عنوان آخرین علاج مصرف شود و نباید بیش از چند هفته مورد استفاده قرار گیرد. مصرف این قرص‌ها در روزهای نخست بسیار آسان است اما در هفته دوم به تدریج اعتیادآور خواهد بود. از سوی دیگر قرص‌های خواب‌آور دارای عوارض جانبی از جمله سرگیجه، تورم صورت، سردرد، احساس خواب‌آلودگی بعد از خوردن غذا و حتی تا روز بعد است. بر این اساس روان‌شناسان و متخصصان توصیه می‌کنند افراد برای نجات از بی‌خوابی برنامه زندگی خود را تغییر دهند. به‌عنوان مثال افرادی که دچار بی‌خوابی هستند باید از خوردن غذاهای سنگین در اواخر شب جلوگیری کنند. خواب‌آلودگی و خستگی صبح روز بعد از مصرف، عدم هماهنگی عضلات، ضعف، سرگیجه، گیجی، آلرژی، تاری دید، توهم، بی‌حالی، سردرد، اشکال در گفتار، حافظه و قضاوت، حالت تهوع، استفراغ و سوزش سر دل، ایجاد فراموشی پیش‌گستر (خاطرات اخیر به یاد نمی‌مانند)، خشونت‌طلبی و پرخاشگری، بی‌خوابی، تحریک‌پذیری، افسردگی و اختلال در حفظ تعادل از عوارض کوتاه مدت ناشی از مصرف این قرص‌ها است. مصرف این قرص‌ها سبب می‌شود که فرد در درازمدت دچار اختلالات عصبی و حتی زوال مغزی شود. خواب‌آلودگی، خواب عمیق و حتی مرگ از عوارض داروهای خواب‌آور است که در اثر تضعیف مراکز تنظیم حیاتی در مغز در نتیجه مصرف بیش از حد ایجاد می‌شود. در واقع داروهای خواب‌آور، داروهایی هستند که با سرکوب سیستم اعصاب مرکزی (GNS) سبب ایجاد آرامش، تمدد اعصاب، کاهش اضطراب و استرس،

با توجه به نتایج گزارش شده در جدول شماره (۶) می‌توان گفت که بین دو گروه از مصرف‌کنندگان دارو و افراد عادی در کلیه زیرمقیاس‌های کیفیت زندگی تفاوت آماری معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر بیماران مصرف‌کننده دارو در کلیه زیرمقیاس‌های کیفیت خواب در قیاس با هم‌تایان عادی خود از نمره‌ها پایین‌تری برخوردار هستند. لذا فرضیه دوم این پژوهش تأیید می‌گردد.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف مقایسه کیفیت خواب و کیفیت زندگی در بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور با افراد عادی انجام شده است. مطابق با نتایج این مطالعه بین افراد عادی با بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور از نظر مؤلفه‌های کیفیت خواب - کیفیت ذهنی خواب، تأخیر در به خواب رفتن، مدت زمان خواب، میزان بازدهی خواب، اختلالات خواب و اختلالات عملکردی روزانه - تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر افراد عادی از کیفیت ذهنی خواب، تأخیر در به خواب رفتن، مدت زمان خواب، میزان بازدهی خواب، اختلالات خواب و اختلالات عملکردی روزانه بهتری در قیاس با بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور برخوردارند. علاوه بر موارد فوق نتایج این مطالعه حاکی از آن بوده است که بین افراد عادی با بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور از نظر مؤلفه‌های کیفیت زندگی - عملکرد جسمانی، محدودیت فیزیکی، محدودیت عاطفی، سرزندگی و نشاط، سلامت عاطفی، عملکرد اجتماعی، درد جسمانی و سلامت عمومی - نیز تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر افراد عادی در شاخص‌های کیفیت زندگی عملکرد بهتری در قیاس با بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور برخوردارند. به‌رغم این‌که تاکنون مطالعه‌ای در مورد مقایسه کیفیت زندگی بیماران مصرف‌کننده

¹ Lintzeris, Moodley, Campbell, Larence, Bruno, Nielsen

درازمدت نمی‌توانند بر کیفیت خواب و در نهایت سلامت روان و کیفیت زندگی تأثیر معنی‌داری داشته باشند و گاهی با عود مشکل می‌تواند وضعیت را وخیم‌تر نموده و کیفیت ذهنی خواب را کاهش دهند و با توجه به ارتباط بین کیفیت خواب با کیفیت زندگی، منجر به کاهش مؤلفه‌های کیفیت زندگی گردند. مضاف بر موارد یاد شده همسو با نتایج پژوهش‌های پیشین (۲۳، ۲۴) به نظر می‌رسد که وجود مشکلات خواب به تنهایی در این بیماران نیز می‌تواند کیفیت زندگی ایشان را تقلیل دهد. در مجموع با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش پیشنهاد می‌گردد برای درمان اختلالات خواب در کنار دارو درمانی از سایر راهبردهای درمانی همچون درمان‌های روان‌شناختی برای کسب نتایج درازمدت استفاده گردد.

تشکر و قدردانی

از کلیه مسئولین و شرکت‌کنندگانی که در انجام این تحقیق کمک کرده‌اند، کمال تشکر و سپاس‌گزاری را داریم.

References:

1. Ghorbani A, Esmailzadehha N, Mohammadpoorasl A, Ziaee A. Association of sleep quality and waking time with prediabetes: The Qazvin metabolic diseases study, Iran. *Sleep Disorders* 2015; 2015: 1-5.
2. Sadock B, Sadock V, Ruiz P. Kaplan & sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences. 11th ed. NewYork: Philadelphia; 2015.
3. Buysse DJ, Reynolds CF, Monk TH, Berman SR, Kupfer DJ. The Pittsburgh sleep quality index: A new instrument for psychiatric practice and research. *Psychiatry Research* 1989; 28(2): 193-213.
4. Ferracioli-Oda E, Qawasmi A, Bloch MH. Meta-analysis: Melatonin for the treatment of primary sleep disorders. *PloS one* 2013; 8(5): e63773.
5. Muller MJ, Olschinski C, Kundermann B, Cabanel N. Subjective sleep quality and sleep duration of patients in a psychiatric hospital. *Sleep Science* 2016; 9(3): 202-206.
6. Dobing S, Frolova N, McAlister F, Ringrose J. Sleep quality and factors influencing self-reported sleep duration and quality in the general internal medicine inpatient population. *PloS one* 2016; 11(6): e0156735.

¹ Tikotzky & Sadeh

خواب‌آلودگی، سرخوشی، کندی تنفس، کاهش حس تعادل، شل شدن عضلات، قضاوت مختل و واکنش‌های کند و مردد می‌شوند. مصرف دُر بالای این دسته از داروها می‌تواند به از دست رفتن هوشیاری و حتی مرگ بینجامد. مصرف بیش از حد این داروها در فرد وابستگی روانی و جسمانی نیز ایجاد می‌کند. عموماً داروهای خواب‌آور برای کاهش استرس و اضطراب، درمان بی‌خوابی، تسکین و کاهش گرفتگی و تنش عضلات، کاهش علائم محرومیت از الکل و مواد مخدر، درمان حملات وحشت‌زدگی، افزایش اثر بی‌حس‌کننده‌های موضعی و بیهوشی عمومی، درمان پس‌یکوز (روان‌پریشی) و فراموشی پیش‌گستر قبل از اعمال جراحی تجویز می‌شوند. استفاده از این داروها پس از یک تا دو هفته ممکن است اثر معکوس بر خواب فرد داشته باشد. مطابق با این یافته‌ها می‌توان بیان داشت که درمان دارویی نمی‌تواند آن‌طور که باید و شاید بر روی کیفیت خواب تأثیرگذار باشد و در مقابل سایر درمان‌هایی که شواهد پژوهشی حاکی از اثربخشی طولانی‌مدت آن‌ها هستند مانند درمان‌های روان‌شناختی از جمله درمان شناختی رفتاری کارایی کمتری دارند (۲۲، ۲۳، ۲۴). در همین راستا نتایج پژوهش تیکوتسکی و ساد^۱ (۳۵) نشان داده است که بین گروهی که داروی خواب‌آور دریافت کردند و گروه دارونما از نظر کیفیت خواب تفاوتی وجود ندارد. از دیگرسو نتایج این پژوهش را می‌توان پشتوانه تجربی مناسبی برای یافته‌های پژوهش‌هایی دانست که پیشتر نشان دادند که استفاده از درمان‌های دارویی در ترکیب با راهبردهای درمانی دیگری همچون درمان شناختی رفتاری بهبودی بیشتری را در کیفیت خواب به همراه داشته است (۲۲، ۲۳). با توجه به عوارض جانبی ناشی از مصرف داروهای خواب‌آور و همچنین با توجه به این‌که این داروها نمی‌توانند اثرات طولانی‌مدت و پایداری بر روی کیفیت خواب داشته باشد و با ادامه مصرف نشانگان تحمل را در مصرف‌کننده به همراه دارد، می‌توان نتایج این مطالعه مبنی بر کیفیت خواب پایین‌تر بیماران مصرف‌کننده داروهای خواب‌آور در قیاس با افراد عادی را مورد تبیین قرار داد. در همین راستا نتایج پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد که بنزودیازپین‌ها به‌رغم آن‌که داروهای مؤثری برای شروع خواب و طول مدت خواب هستند اما با عوارضی همچون عدم دفع طولانی‌مدت از بدن و نیمه عمر زیاد همراه هستند که منجر به ایجاد حالات خواب‌آلودگی در طول روز می‌شوند به همین دلیل با کاهش کیفیت خواب در ارتباط می‌باشند (۲۰، ۲۱). علاوه بر این مصرف طولانی‌مدت داروهای خواب‌آور ممکن است منجر به ایجاد عارضه‌هایی همچون فراموشی، اختلال در تفکر و حتی علائم روان‌شناختی چون افسردگی در افراد مصرف‌کننده گردد و این موارد می‌تواند زمینه‌ساز بروز دوباره مشکلات خواب و در نتیجه کاهش کیفیت زندگی شود. بنزودیازپین‌ها و خواب‌آورها غیربنزودیازپینی برای درمان کوتاه‌مدت بی‌خوابی مؤثر هستند اما به نظر می‌رسد در

- of Quality of Life Therapy (QOLT) on Subjective Well-Being (SWB) and mental health. *Journal of clinical Psychology* 2011; 3(2): 23-34. (Persian)
18. Moradi M, Mehrdad N, Nikpoor S, Haghani H, Sharifi F. Relationship between sleep quality and quality of life in patients with chronic heart failure. *Journal of Nursing Research* 2013; 8(2): 18-25. (Persian)
 19. Zemestani M, Hasannejad L, Nejadian A. Comparison of quality of life, sleep quality and social adjustment of cancerous patients with intact individual in Ahvaz city. *The Journal of Urmia University of Medical Sciences* 2013; 24(7): 43-50. (Persian)
 20. Han KH, Kim SY, Chung SY. Effect of acupuncture on patients with insomnia: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials* 2014; 15(1): 403.
 21. Glass JLK, Herrmann N, Sproule BA, Busto UE. Sedative hypnotics in older people with insomnia: Metaanalysis of risks and benefits. *BMJ* 2005; 331: 1169-1175.
 22. Van Houdenhove L, Buyse B, Gabriels L, Van den Bergh O. Treating primary insomnia: Clinical effectiveness and predictors of outcomes on sleep, daytime function and health-related quality of life. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 2011; 18(3): 312-321.
 23. Riemann D, Perlis M.L. The treatments of chronic insomnia: A review of benzodiazepine receptor agonists and psychological and behavioral therapies. *Sleep Medicine Reviews* 2009; 13(3): 205-214.
 24. Mitchel MD, Gehrman P, Perlis M. Comparative effectiveness of cognitive behavioral therapy for insomnia: systematic review. *BMC Family Practice* 2012; 13(40): 1-11.
 25. Buysse DJ, Reynolds CF, Monk TH, Berman SR, Kupfer DJ. The Pittsburgh Sleep Quality Index: A new instrument for psychiatric practice and research. *Psychiatry Res* 1989; 28(2): 193-213.
 26. Otte JL, Rand KL, Landis CA, Paudel ML, Newton KM, Woods N, Carpenter JS. Confirmatory factor analysis of the Pittsburgh sleep quality Index in women with hot flashes. *Menopause* 2015; 22(11): 1190-6.
 7. Engeda J, Mezuk B, Ratliff S, Ning Y. Association between duration and quality of sleep and the risk of prediabetes: evidence from nhanes. *Diabetic Medicine* 2013; 30(6): 676-80.
 8. Gordijn MS, Van Litsenburg RR, Gemke RJ, Huisman J, Bierings MB, Hoogerbrugge PM, Kaspers GJ. Sleep, fatigue, depression, and quality of life in survivors of childhood acute lymphoblastic leukemia. *Pediatric Blood & Cancer* 2013; 60(3): 479-85.
 9. Ju YE, McLeland JS, Toedebusch CD, Xiong C, Fagan AM, Duntley SP, Morris JC, Holtzman DM. Sleep quality and preclinical Alzheimer disease. *JAMA Neurology*. 2013; 70(5): 587-93.
 10. Hahn EA, Wang HX, Andel R, Fratiglioni L. A change in sleep pattern may predict alzheimer disease. *The American Journal of Geriatric Psychiatry* 2014; 22(11): 1262-71.
 11. Boyko EJ, Seelig AD, Jacobson IG, Hooper TI, Smith B, Smith TC, Crum-Cianflone NF. Sleep characteristics, mental health, and diabetes risk. *Diabetes Care* 2013; 36(10): 3154-61.
 12. Petrov ME, Lichstein KL, Baldwin CM. Prevalence of sleep disorders by sex and ethnicity among older adolescents and emerging adults: Relations to daytime functioning, working memory and mental health. *Journal of Adolescence* 2014; 37(5): 587-97.
 13. Kenney SR, Lac A, LaBrie JW, Hummer JF, Pham A. Mental health, sleep quality, drinking motives, and alcohol-related consequences: A path-analytic model. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*; 74(6): 841-51.
 14. Huang W, Shah S, Long Q, Crankshaw AK, Tangpricha V. Improvement of pain, sleep, and quality of life in chronic pain patients with vitamin D supplementation. *The Clinical Journal of Pain*. 2013; 29(4): 341-7.
 15. Parahoo K. *Nursing research: Principles, process and issues*. 3rd ed. Palgrave Macmillan; 2014.
 16. Khajeh, A., Bahrami, F., Fatehizadeh, M., Abedi, M., Sajadian, P. The effect of happiness training based on cognitive behavioral approach on quality of life of marital life in married males and females. *Research in Applied Psychology* 2013; 14(53): 11-21. (Persian)
 17. Ghasemi N, Kajbaf M, Rabiei M. The Effectiveness

- 2001; 28(2): 152-8.
32. Montazeri A, Goshtasebi A, Vahdaninia M, Gandek B. The short Form Health Survey (SF-36); Translation and validation study of Iranian version. *Qual Life Res* 2005; 14(3): 875-882.
33. Soury A, Shabani K, Suory R. The effect of physical activity on quality of life in elder women in Kermanshah Province. *Applied Research of Sport Management* 2016; 16(4): 75-84. (Persian)
34. Lintzeris N, Moodley R, Campbell G, Larance B, Bruno R, Nielsen S, Degenhardt L. Sleep quality among people living with chronic noncancer pain: Findings from the Pain and Opioids IN Treatment (POINT) Cohort. *The Clinical Journal of Pain* 2016; 32(5): 380-387.
35. Tikotzky L, Sadeh A. The role of cognitivebehavioral therapy in behavioral childhood insomnia. *Sleep Medicine Reviewe* 2010; 11(7): 686-691.
27. Farrahi MJ, Nakhaee N, Sheibani V, Garrusi B, Amirkafi A. Reliability and validity of the persian version of the Pittsburgh Sleep Quality Index (PSQI-P). *Sleep Breath* 2012; 16(1): 79-82.
28. Chehri A, Kiyamanesh A, Ahadi H, Khazaei H. Psychometric properties of the Persian version of sleep hygiene index in women. *J Kermanshah Univ Med Sci* 2015; 19(6): 311-18. (Persian)
29. Ware JE, Sherbourne CD. The MOS 36 item short-form health survey (SF-36). *Medical Care* 1992; 30(6): 473-483.
30. Watt T, Cramon P, Frenzl DM, Ware JE, Group T. Assessing health-related quality of life in patients with benign non-toxic goitre. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*. 2014; 28(4): 559-75.
31. Cunningham SJ, Hunt NP. Quality of life and its importance in orthodontics. *Journal of Orthodontics*

COMPARISON OF SLEEP QUALITY AND QUALITY OF LIFE BETWEEN PATIENTS USING SOPORIFIC DRUGS AND NORMAL INDIVIDUALS

Abbas Bour¹, Ali Khanekeshi^{1*}, Nader Emamgholipoor²

Received: 16 March, 2017 Accepted: 28 May, 2017

Abstract

Background & Aims:

Poor sleep quality may result in disturbed daily functioning. The aim of this study was to compare of sleep quality and quality of life between patients using soporific drugs and normal individuals.

Materials & Methods:

This study was a descriptive ex-post facto one with causal comparative design. The statistical population of the present study was all patients taking hypnotic drugs that 274 patients were selected by a random stratified sampling method from Sari, Noor and Chaloos. As well as, 274 normal individuals from the above mentioned cities were selected by convenient sampling method after matching with the first group on demographic variables. The data collected using quality of sleep and quality of life questionnaires. The results analyzed with Multivariate Analysis's of Variance (MANOVA).

Results:

The results of MANOVA indicated that there is a significant difference between ordinary people and those taking hypnotic drugs in quality of sleep ($P<0001$) and quality of life ($P<0001$). This differences existed in all subscales of the quality of sleep and quality of life.

Conclusion:

According to the results of this study, patients with using soporific drugs compared with normal individuals had a lower quality of sleep and quality of life. Consistent with this results, drug therapy in combination with psychological treatment is recommended in the treatment of sleep disorders.

Key Words: hypnotic drugs, patients, quality of life, quality of sleep

Address: Amol, Islamic Azad University Amol Branch, Faculty of Psychology

Tel: +989371613219

Email: abassbour@gmail.com

SOURCE: Journal of Psychology New Ideas, 2017: 1(2): 9-18 ISSN: 2588-3356

¹ Graduated MA of Clinical Psychology, Faculty of Psychology, Shahrood Branch, Islamic Azad University, Shahrood, Iran

² Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran (Corresponding Author)

³ Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran